

A folyóirat minden olyan írást örömmel fogad — folytatja az előző —, amely segíti a Lenau-kutatást, ill. a közeljövőben meginduló nagy osztrák irodalomtörténet munkáit. A szerkesztő várja azokat a cikkeket, amelyek — elsősorban a XIX. sz. első felében — a több oldalú irodalmi kapcsolatokat dolgozzák fel, így pl. a Monarchia különböző nemzetiségű írónak levelezését, a színház kérdéseit, témák, motívumok, egyes műalkotások vándorlását, más régiókban való befogadásukat, nemzeti hatások, ill. kölcsönhatások feltárását, a német és osztrák költőknek a magyar, ill. szláv írőkkel vagy egyéb alkotókkal való találkozását, a történelmi analógiák vizsgálatát. Mind olyan kérdés, amely az osztrák irodalomtörténészek körében éppen úgy érdeklődésre tarthat számot, mint a szomszéd népek kutatóinál.

A Lenau-Forum — folytatja Hofman — tehát olyan kutatók közreműködésére és támogatására számít, akik az összehasonlító irodalom korszerű módszereivel dolgoznak. Nemcsak az osztrák kultúrát és irodalmat ismerik alaposan, hanem képesek arra is, hogy a történelmi közösségben élő, szociológiailag és nemzetileg különböző regionális irodalmak és kultúrák eltérő filozófiai és ideológiai nézeteit is áttekintsék. Csak ily módon világíthatók meg a múlt összefüggései, a Duna-menti népeket történelmük folyamán szembeállító és ugyanakkor összekapcsoló tényezők, hogy a Lenau-Forum segíthesse ezeknek a népeknek szoros együttműködését az irodalom és kultúra területén.

A hároméves múltat visszatekintő folyóiratról, melynek célkitűzéseit örömmel üdvözljük, éppen csak hírt adhatunk, mert az azóta eltelt rövid idő, valamint a hozzánk elékezett számok alapján még nem mérhetjük fel, milyen mértékben sikerült a szerkesztőnek a kitűzött célt elérnie.

A lap középpontjában Lenau alakja áll: új kritikai kiadás megindulását sürgetik (G. Baumann — G. Neumann), Lenau szövegeket közölnek (K. Gladt), Lenau és a romantika kapcsolatát vizsgálják (Mádl Antal), az osztrák költő irodalmi kapcsolatait tárják fel (O. Borst), betegségét és halálának okait elemzik orvosi szempontból (F. Feldmann — J. Grafenauer), nyomait kutatják a horvát és szerb költészetben (St. K. Kostić). (Itt jegyezzük meg, hogy a Prolegomena sürgeti a még eddig ismeretlen Lenau-autográfok feltárását. Ennek elősegítésére igen helyes lenne, ha a folyóirat a költő kéziratái közül néhány jellegzeteset faksimilében közölné, hogy az egyéb kéziratok után nyomozó irodalomtörténészek közül azok is azonosíthatók az esetleges Lenau-szövegeket, akik írását nem ismerik.)

Több tanulmány az egyes irodalmak között tár fel kapcsolatokat: egy-egy cseh-morva, ill. lengyel nyelvterületen élő németnyelvű író művében kutatja a cseh, ill. lengyel motívumokat (J. Veselý, ill. A Will., ill. M. Cieřla), egy morva „Hermann und Dorothea” eposzt mutat be (K. Krejří). Két cikk a magyar, ill. jugoszláv germanisztika helyzetét méri fel (Némedi Lajos és M. Mojašević). Az irodalomszociológia területén ad újat E. J. Görlich „Sozialliterarische Aspekte der Lenauzeit” és Mollay Károly, „Deutsches Sprachbürgertum in Ungarn”. Az utóbbi a soproni Petz-család hat nemzedékét vizsgálja, két évszázadon át a magyar—német kulturális kapcsolatok történetébe világít be, egyben a magyarországi németnyelvű városok irodalmi és kulturális életének változásait is bemutatja.

A folyóirat cikkei eddig is számos tanulsággal szolgáltak, több vonatkozásban gazdagították a kor kutatóinak ismereteit. Reméljük, hogy a Lenau-Forum a későbbiek során megtudja valósítani azokat az elképzeléseket, amelyeket indulásakor kialakított, azaz: a hasznos részletkutatások mellett több átfogó, elvi tanulmányt, a Lenau-kérdést és egyben a korszak problémáit lényegükben érintő elemzést ad olvasóinak.

T. Erdélyi Ilona

Konferencia a XVIII. század kérdéseiről

A Magyar Tudományos Akadémia XVIII. századi kutatócsoportja Eger város tanácsának védnöksége alatt 1971 október 28—31-én négynapos konferenciát rendezett Egerben, A magyarországi korafelvilágosodás kérdései címmel. A rendező szervek sorában szerepelt a XVIII. századi Munkacsoport, az egri Ho Si Minh Tanárképző Főiskola és a TIT Hevesmegyei szervezetének irodalmi-nyelvi szakosztálya.

A konferenciát Mátrai László akadémikus, a kutatócsoport tudományos tanácsának elnöke nyitotta meg, majd Varga János, a városi tanács elnöke üdvözölte a megjelenteket.

Az első napon Mátrai László akadémikus Locke tolerancia-leveleiről és a tolerancia-gondolat magyarországi történetéről beszélt elnöki megnyitójában, majd Eduard Winter

professzor (Berlin) tartotta meg előadását, A Habsburg-monarchia reform-katolicizmusa és a felvilágosodás címmel. Ez az előadás volt hivatva arra, hogy a Magyarország legközvetlenebb, kelet-középeurópai környezetében uralkodó áramlatokat felvázolja, nemzetközi összefüggéseket tárjon fel, és ezekre vessen fényt, a hazai viszonyok ama sajátos vonására, hogy magas képzettségű világi értelmiséggel nem nagyon rendelkező országban a 18. sz. elejétől fogva az egyre inkább laicizálódó egyházi értelmiségiek töltötték be részben, a század vége felé egyre eszökenő mértékben, az értelmiség szerepét.

A konferencia soron következő fontos előadásai a korai felvilágosodás további nemzetközi összefüggéseit és eszmetörténeti hátterét világították meg. Köpeczi Béla, az akadémia megbízott főtitkára A francia politikai irodalom szerepe a Rákóczi-szabadságharc ideológiájának kialakításában címmel tartott előadást, Rákóczi Ferenc francia politikai olvasmányai és gondolkodása között állapítva meg összefüggéseket. Rámutatott egyebek között arra is, hogy a korai felvilágosodás kezdetei a Rákóczi-szabadságharc idején és az azt előkészítő évtizedekben keresendők. Ha e fontos kezdemények a XVIII. század első felében a felszín alá szorultak is, részben ugyanezen gondolatok — akkor már kevésbé időszertűen — tértek vissza a század második felében, részben modernebbeknek adták át helyüket.

A magyarországi korai felvilágosodás nemzetközi kapcsolataival további előadások is foglalkoztak Szauder József akad. lev. tag Muratori Magyarországon címmel a kiváló olasz történész vallásos iratainak magyarországi hatásával foglalkozott, Bene Ede a szombathelyi Herzan-könyvtár janzenista anyagát és fontos művészet-történeti vonatkozásait ismertette, Hopp Lajos Mikes Kelemen életművének felvilágosodás felé mutató elemeivel foglalkozott.

Az így kialakított általános keretekben helyezkedtek el a speciálisan egri anyagot feldolgozó előadások. Bitskey István Barkóczy Ferenc irodalmi mecénási tevékenységéről beszélt igen gazdag anyag alapján, Kádár László Eszterházy Károly Rómából hozott teológiai racionalizmusáról tartott előadást, Soós Imre az Egerben felállítandó egyetem tervét, Iványi Sándor az egri nyomda eddig teljesen feldolgozatlan XVIII. századi történetét ismertette, Lóköcs István Pápay Sámuel egri éveivel és előadásinak hatásával foglalkozott.

A csoport — korábbi rendezvényeihez hasonlóan — ezúttal sem szorította érdeklődési körét egyedül az irodalomra. A korszak színjátszásával Staud Géza foglalkozott, amikor először mutatta be a nyilvánosság előtt a soproni színpadképeket, Kilián István az egri jezsuiták előadásaival foglalkozott a historia domus eddig fel nem használt adatai alapján. Ezek az előadások vezettek arra a gondolatra, hogy össze kellene állítani a magyarországi iskolai színjátszás adatainak teljes korpuszát. A konferencia gazdag anyagát Baskai Ernőné és Ott László művészet-történeti, valamint Szőkefalvy Nagy Zoltán természetudomány-történeti előadásai egészítették ki.

Az egri ülésszakon elég határozottan kibontakozott a magyarországi korai felvilágosodás művelődéstörténeti képe, bár a viták csak felvetették, de nem tisztázták is, hogy e viszonylag haladó gondolatok és törekvések hogyan függenek össze képviselőiknek erősen rendi és retrográd politikai felfogásával.

Tarnai Andor

A quebeci romanisztikai kongresszus irodalomtörténeti vonatkozásai

A Société de Linguistique Romane ez év nyárútóján (augusztus 28 — szeptember 5) tartotta XIII. nemzetközi kongresszusát, melynek sajátos színt és jelleget adott az a tény, hogy először ült össze ilyen tanácskozás Európán kívül, Kanadának túlnyomóan francia nyelvű quebeci tartományában. Nem Quebec-Cityben, hanem a tőle néhány kilométerre eső Cité Universitaire-ben, mely jogutódja — hatalmas erdő tisztásain emelkedő modern épületeivel — a Montmorency-Laval érsek által 1635-ben alapított egykori főiskolának, az elsőnek ezen a hajdan indiánok lakta erdővel, tavakkal és kanyargó folyókkal pásztázott vidékén. A Romania Novának e sarka s a közeli város, legkülönbözőbb északfrancia tájakra emlékeztető ódon házaival, sajátos hangulatot adott a kongresszusnak, melyen nem éppen szerencsés, de szívós hagyomány folytán erősen a nyelvészet dominált és a nagyon hagyományosan felfogott szövegfilológia. Ennek ellenére természetesen a kongresszus több mint 200 előadásából számos irodalomtörténeti szempontból is érdekes közlést emelhetünk ki; a legtöbb hosszú évek kutatómunkájának eredménye.

Rövid ismertetésünkben hadd emeljük ki mindenekelőtt az erős eltérést egyes elméleti előadások modernsége és a kisebb közlések javarészeinek konzervatív jellege